

HET WOORD
VAN DE
PISTIS
SOPHIA

IN DE ORDE VAN JEÛ

Setheus Uitgeverij 2019

ISBN 978-90-9031396-2

Redactie: Marja van Rossum en Léon Blickman

Vormgeving: Inkahootz

© John van den Berg

Voor Monika, die mijn naam draagt,
voor alle dialogen die het leven verdiepen.

Het Evangelie van de Pistis Sophia 1

I Egypte in de oudheid

Vrijheid en slavernij 5
De nieuwe farao 9
De tempel van Salomo 12
De boeken van Jeû 17

II De schepping van de kosmos

Lichte en duistere oersubstantie 21
Het Al van het pleroma 24
Zeven sferen uit de chaos 30
Het paradijs van het midden 34
De materiële wereld 37
De schatkamer van het licht 42

III De Mysteryeschool van de Jeûianen

Het nieuwe hemelschip 47
De dialoog die verdiept 49
De dertiende eoon 52
Berouw 56
Verheffing 58

IV: Inwijding in de mysteriën

De nieuwe tijd 65
Ervaring in ruimte en tijd 67
Reiniging in de vermenging 75
Transformatie door geestkracht 80
Openbaring van de mysteriën 85
Het mysterie van de Onuitsprekelijke 90
Magische verzegeling 94

HET EVANGELIE VAN DE PISTIS SOPHIA

Elke vondst van een geschrift uit de late oudheid is een nieuwe kans om meer te weten te komen van wat de mens van toen innerlijk bewoog. De Codex Askewianus, vaak het Evangelie van de Pistis Sophia genoemd, is een dergelijk geschrift. Op het eerste gezicht is het een verslag van een dialoog, die plaatsvindt tussen Jezus en zijn discipelen. Niets is echter wat het lijkt in het Evangelie van de Pistis Sophia. Modern onderzoek toont namelijk aan dat het geschrift afkomstig is van een gemeenschap uit de late oudheid, samen met een tweede geschrift: de Bruce Codex. Het zijn blijkbaar de getuigenissen van een mysterieschool, die in een zeer specifieke vorm zijn opgetekend. Wat ze onderscheidt van vele andere mysteriescholen is hun eigen kenmerkende geestelijke macht: Jeû. In de boeken van Jeû, die deel uitmaken van de Bruce Codex, schept deze geestelijke macht een belangrijke basis voor het werk van de verlosser: de schatkamer van het licht. Daar wordt licht verzameld voor de mysterieschool, voor de verlichting van het leven van de leden ervan. Licht dat het geestelijk potentieel in de mens laat ontwaken.

Het Evangelie van de Pistis Sophia bestaat uit vier boeken, die samen een geheel vormen. In het eerste boek bevinden de verlosser en zijn discipelen zich op de olijfberg. Dit is een mythische voorstelling van wat er plaatsvindt tijdens de bijeenkomsten van de Jeûianen: een wisselwerking tussen een verlossende geestelijke kracht en het groeiende bewustzijn van de leden van de gemeente. Zij zijn de kandidaten op het pad van inwijding, die hun bewustzijn hebben geopend voor de verlos-

ser. Als deze de dialoog op gang heeft gebracht, komt er een drievoudig licht tot hem, dat hem geheel omgeeft. Hij ontvangt op dat moment het lichtkleed uit de schatkamer van het licht. Dit bevat alle mysteriën, die de verlosser vervolgens verklaart aan de discipelen. Deze komen daardoor tot een dieper bewustzijn en worden als kandidaat van de mysterieschool stap voor stap ingewijd in de mysteriën van het lichtkleed. Dat is de geestelijke werkzaamheid van de mysterieschool. Vervolgens vertelt de verlosser het verhaal van de Pistis Sophia. Hoe hij haar vindt onder de schatkamer van het licht, want ze is van haar licht beroofd door de lichtrovers van de wereld beneden die schatkamer. De Pistis Sophia smeekt om het licht, maar verliest het steeds weer. Zij leert hierdoor berouw kennen als uiting van het verlangen naar het licht der lichten. De verlosser grijpt in door de ordening van de lichtrovers te verstoren ten gunste van de Pistis Sophia.

Alles wordt nauwkeurig beschreven in een dialoog tussen de verlosser en de discipelen. Maria Magdalena is binnen de dialoog de oprecht sprekende, die het berouw van de Pistis Sophia begrijpt en uitlegt. Door haar verklaringen krijgen ook de andere discipelen de beschikking over bewustzijn, zodat ook zij kunnen helpen de mysteriën uit te leggen.

Dan verandert de verlosser in het Eerste Mysterie en hij vervolgt zijn dialoog in het tweede boek. Genade en waarheid zijn de krachten die de Pistis Sophia opheffen in een gebied buiten ruimte en tijd: de dertiende eon. Zij zingt vanaf dat moment weer de hymnen van het licht van de Onuitsprekelijke. In de tempel van de gemeente stort het licht van de Onuitsprekelijke zich uit en verbindt zich met het licht van de verlosser. Dit wordt een stroom van licht die alle duisternis verjaagt.

De Pistis Sophia vergeeft daarom in het derde boek alle krachten van de lichtrovers die haar zo lang hebben vastgehouden in de duistere gebieden van de wereld van tijd en ruimte. In de verdiepte dialoog komt de alchemie ter sprake en het vuur dat de ziel reinigt van alle zonden. De dialoog gaat dan steeds meer over de gehele mensheid: wie kan er mysteriën ontvangen, en waarom de een wel en de ander niet? Hoeveel maal kan een mens vergeven worden en hoe ziet de weg eruit van de mens die de mysteriën niet heeft gekend? Hoe gaat het verder als de ziel het lichaam verlaat en aankomt in de gebieden van het midden, van waar iedere mens incarneert, om er na de dood weer naar terug te keren, met of zonder de mysteriën?

In het vierde boek verandert de samenstelling van de discipelen. Zij bevinden zich niet meer op de olijfberg, maar aan het water van de oceaan, waar Jezus zijn vader aanroept in een gebed. Daardoor bevindt Jezus, die nu Aberamenthō wordt genoemd, zich in de lichte etherische sfeer van het midden. Door de magische toepassing en het aanroepen van de drievoudige geest komt ook het gehele onbewuste van de groep in de mysterieschool tot een hernieuwde ordening, met een duidelijke scheiding tussen links en rechts. De weg van de zon toont zich nu duidelijk aan de kandidaten op de inwijdingsweg.

Het gaat er dus om dat uiteindelijk ieder mens gedurende het leven op aarde de mysteriën ontvangt. Daar gaat het geschrift over. De ziel kan immers lichtkleden ontvangen die alle mysteriën bevatten, want de verlosser brengt krachten voort die de mens niet kan waarnemen. Ze zijn voor de mens verborgen, als achter een sluier. Als die wordt weggenomen, of een beetje wordt opgetild, kan de geestelijke kracht in de mens werkzaam worden. Hij ontvangt dan het mysterie, in de taal van het Evangelie van de Pis-

tis Sophia. De lichtmens, wedergeboren uit een enkele vonk van licht, gaat zich dan opnieuw openbaren om alle mysteriën van de schepper concreet te maken.

In de late oudheid, in Egypte, schrijven de Jeûianen hun ondoordringelijke teksten. In de eenentwintigste eeuw is er opnieuw interesse voor het verhaal van de Pistis Sophia bij mensen die de inwijdingsweg willen gaan. Het is een verlate uitnodiging om alsnog aan boord te gaan van het hemelschip van de gemeente van de Jeûianen. Voor de moderne mens worden de oude Egyptische mysteriën van Osiris, Isis en Horus dan opnieuw levend, want niets is verborgen wat niet geopenbaard kan worden aan de mens die werkelijk wil doorgronden.

I Egypte in de oudheid

VRIJHEID EN SLAVERNIJ

Egypte is tijdens de eerste eeuwen van onze jaartelling onder Romeins bestuur. De graanproductie van het vruchtbare land aan de Nijl is van groot belang voor de groei en instandhouding van het Romeinse Rijk. Alexandrië, de hoofdstad van Egypte, is in dat rijk de tweede stad na Rome, met naar schatting 400.000 inwoners. Een groot deel hiervan bestaat vanzelfsprekend uit Egyptenaren. Verder wonen er Grieken, Syriërs en leeft er een grote Joodse gemeenschap.

Alexander de Grote brengt honderden jaren eerder al de hellenistische wereld naar Egypte. Voornamelijk naar Alexandrië, dat beroemd is vanwege zijn bibliotheek. In de eerste eeuw van onze jaartelling bevat deze rond een half miljoen boekrollen, die door duizenden studenten tegelijk bestudeerd worden. Grieks is een belangrijke taal, vooral als je iets wilt zijn in de maatschappij. Dat is de reden dat Egyptenaren in deze periode hun eigen taal met het Griekse alfabet gaan schrijven. Griekse woorden worden overgenomen in het Koptisch. Van de bewaard gebleven of teruggevonden papyri zijn er daardoor veel in deze taal geschreven.

In de moderne tijd hebben we zo fragmenten ontvangen in de genoemde oude talen van het Egyptische spirituele leven van de eerste tot en met de vierde eeuw. Deze fragmenten zijn met een enorme inspanning van deskundigen en geleerden geanalyseerd en vertaald. Daardoor kunnen geïnteresseerden nu kennisnemen van deze geschriften uit vervlogen tijden. Het is de vraag of het bestuderen ervan voldoende is om een beeld te krijgen van

de spiritualiteit van de oudheid. De interesse is gewekt bij veel mensen met een modern-christelijke achtergrond, want deze is voor velen gaan wringen als handboek voor de verlossing. De geschriften uit de oudheid bieden een ruimere context voor wie op onderzoek uitgaat, maar of dat genoeg is om door te dringen tot de spirituele werkelijkheid van groepen mensen uit de late oudheid in Egypte? In ieder geval verbergen de geschriften iets, een drama, waarvan de gevolgen tot in de moderne tijd een zuivere spirituele oriëntering lijken te verstoren.

‘Wetenschappelijk gezien is er weinig bekend en zijn de meeste bronnen onbetrouwbaar.’ Dit is de opening op Wikipedia van het verhaal over Hypatia. Als dochter van een geleerde die werkt voor de bibliotheek van Alexandrië, met zijn honderdduizenden boekrollen, is zij het symbool van de onbevooroordeelde vrouwelijke wijsheid. Met een diepgaande kennis van filosofie, muziek, astrologie en wiskunde is zij een inspirerende verschijning in een overwegend mannelijke omgeving. De beschrijving van Hypatia’s leven geeft de indruk dat er een hoopgevende ontwikkeling gaande is, in een wereld waarin mensen hun persoonlijke drijfveren in het leven kunnen volgen. Het loopt echter anders als zij in 415 wordt vermoord. De daders komen uit een stroming die inmiddels staatsgodsdienst is geworden in het Romeinse Rijk. Religieuze volgelingen daarvan keren zich tegen alle andersdenkenden. Deze verandering van het religieuze klimaat beïnvloedt het spirituele leven tot op de dag van vandaag.

Het einde van de vierde eeuw is het einde van het vrije spirituele leven. De oude Egyptische tempels worden gesloten en de tijd van de Egyptische mysteriën is definitief voorbij. Iedereen die de regels van de nieuwe staatsgodsdienst niet wil volgen, wordt bedreigd of zelfs vermoord. De fanatieke volgelingen van de staats-

godsdienst hebben de leiding genomen in een religieuze indoc-trinatie, die meer dan duizend jaar gaat duren. Met steeds nieuwe motieven voor moordpartijen op tegenstanders en misbruik van de eigen volgelingen, tot in de eenentwintigste eeuw. In vier eeuwen ging het spirituele leven van vrij, oriënterend en ontwik-kelend naar verboden, dogmatisch en stagnerend. Gedurende een aantal eeuwen was er een relatief vrij spiritueel klimaat, maar daarna verandert alles, waardoor er nog maar een beperkt aantal geschriften van kan getuigen.

De kiem voor deze dramatische wending is al gelegd in de tweede eeuw. Er is dan een toenemende spanning tussen verschillende groepen te ervaren, die elk op hun eigen manier de mythen van de verlosser verklaren. Zij geven op eigen wijze inhoud aan van oorsprong Egyptische mysteriën. Osiris, Isis en Horus worden het Eerste Mysterie, de Pistis Sophia en Jezus. De verlosser speelt een belangrijke rol als geestelijke macht in de kosmologie waar de mens zich als levensgolf in ontwikkelt. Hij verbindt zich met de mensheid en kan zich als spirituele levende werkelijkheid aan de mens openbaren. Vanaf de eerste eeuw is dit de levende Je-zus, die de mens door inwijding kan bevrijden. Een geestelijke macht die het bewustzijn verheft.

De spanning spitst zich toe als een van de groepen de mysteriën anders gaat interpreteren. De verlosser wordt hierdoor een histo-risch persoon, en samen met hem de discipelen. Dit is onverenig-baar met de spirituele beleving van vele van de gemeenschappen uit de oudheid. Daar is Jezus geen historisch persoon, maar hij voert de dialoog met zijn discipelen als verlossende geestelijke macht. Dit is de spirituele praktijk van iedere gemeente die de verlosser in haar midden ervaart. De levende Jezus is de gees-telijke kracht die uit het spirituele zaad in het hart de lichtmens

geboren laat worden. De vereniging met deze lichtende kracht is een spirituele wedergeboorte en een opgang in het licht van de schepper, de Onuitsprekelijke.

De eerdergenoemde spanning tussen groepen met verschillende spirituele inzichten komt in de vierde eeuw tot een hoogtepunt. De levende Jezus wordt een dode Jezus, die in het verleden zijn spirituele boodschap heeft gebracht. Het is de start van de toepassing van een franchiseformule die een spiritueel zeer gering, maar voorspelbaar effect oplevert. In de vierde eeuw wordt deze formule officieel gemaakt, als enige toegestane vorm van religie in het Romeinse Rijk.

Het is in Egypte dus gedurende een paar honderd jaar mogelijk geweest om elke gewenste mythologie te ontwikkelen en deze toe te passen voor het beste spirituele effect. Met andere woorden: spirituele optimalisatie in het mythologische land bij uitstek. Duizenden jaren was het leven in de orde van de farao de enig voorstelbare levensrealiteit. De farao van Egypte als incarnatie van Horus verzekert voor allen de verbinding met Osiris. De kosmologie bewijst dat de cirkelgangen van het leven de mens kunnen vrijmaken van zijn gebondenheid aan deze materiële wereld. Het leven is als een vertrouwen in de geestelijke krachten die in jezelf en om je heen werkzaam zijn. Gedragen door de god-moeder Isis kan Horus de ziel tot leven wekken en meenemen naar het ongeziene veld van leven na de dood. Door inwijding voor kleine groepen reeds vóór de dood. De nieuwe leiders sinds Alexander de Grote brengen grote veranderingen. De mens in de late oudheid wordt individualistischer in een krachtenspel van aardse belangen. Het Romeinse Rijk maakt slaven van de Egyptenaren. De oude mythen verliezen de innerlijke overtuigingskracht en de mens moet zelf op zoek naar

zijn spirituele kern. De mens is blijkbaar sterfelijk, maar draagt het zaad van de onsterfelijkheid in zich. Als de oude vertrouwde mythen van Osiris, Isis en Horus dit zaad niet kunnen laten ontkiemen, wat dan wel? De farao heeft zijn spirituele functie al lang geleden verloren. Deze functie wordt in een van de spirituele gemeenschappen overgenomen door de geestelijke macht Jeû. Deze leidt de gemeenschap op wegen van bewustwording en inwijding, om op deze wijze het licht in het leven te verwerkelijken. Jeû wijdt de mens in en maakt hem bewust in de geestelijke ruimte van de schatkamer van het licht. Dat is de levensrealiteit van de Jeûianen in de late oudheid in het land van de farao. Zij scheppen een klein Egypte in een sterk veranderende wereld.

DE NIEUWE FARAO

Het leven onder de Egyptische zon heeft duizenden jaren dezelfde ordening gekend: onder de heerschappij van de farao. Ieder lid van de maatschappij neemt daar van harte zijn plaats in, want leven in de orde van de farao is de weg naar de vrijheid. Dat leven verandert als de Grieken naar Egypte komen. Daarna komen de Romeinen en die zorgen voor nieuwe veranderingen. En zo staat iedere volgende generatie verder af van het oude geloof. Hoewel de tempels en de piramiden in het Egypte van de oudheid nog altijd getuigen van het geloof en het leven in de orde van de farao, vertellen de mensen elkaar nieuwe mythen met andere namen.

Welke vragen ten aanzien van het leven stelt de mens van de oudheid zich in de derde of vierde eeuw in Egypte? Stelt hij of zij zichzelf de vraag wat er mogelijk is in een enkel vergankelijk

leven? En misschien de vraag of er een weg is, een methode, een levenshouding die vrijmaakt van het leven onder de Egyptische zon? Zoals in de oude tijden, maar vanwege de afwezigheid van een echte farao in een gemeente van zielsverwanten. Er wordt gezocht naar antwoorden. Antwoorden die het bewustzijn verlichten. Antwoorden die afkomstig zijn van de geestelijke werelden van voorbij de zintuigen. Het streven om door te dringen tot de bron van dit geestelijk leven blijkt uit de gevonden geschriften, die getuigen van een levenspraktijk, een levensovertuiging en een dagelijkse realiteit. In een tijd dat afwijkende meningen levensgevaarlijk worden houdt de gemeente zich aan de eigen inzichten en leefregels.

De levensvragen van de mensen maken van het bestaan een zoektocht naar de mysteriën. De gemeente van de Jeüianen geeft richting aan dit zoeken door innerlijke dialogen op te wekken. De mens, zo leert de mens van de oudheid, beschikt over een psyche die deze innerlijke dialoog kan voeren. Eenieder kan zo de antwoorden in zichzelf vinden. De psychische mens wordt zich daardoor bewust van zijn spirituele mogelijkheden, maar ervaart ook de beperkingen die het stoffelijk lichaam, de hyle, veroorzaakt. Als de innerlijke dialoog verstomt, wordt de hylische mens een materialist, die de reden voor zijn incarnatie vergeet. Hij gaat fantaseren, streven en handelen in het belang van het eigen stoffelijk welbevinden. Hierdoor verzinkt het motief van de incarnatie in het onbewuste deel van de psyche.

De mens draagt echter ook een geestelijk potentieel met zich mee. Een zaad van geestelijk bewustzijn dat kan ontkiemen door de innerlijke dialoog en de levenshouding die daar het gevolg van is. Dit zaad verbindt zich met andere geestelijk ontwaakte mensen, en dat vormt de basis van de gemeenschap van het kleine

Egypte. Het is een gemeenschappelijk leven in werkelijkheden voorbij datgene wat met de zintuigen waarneembaar is. Onder leiding van een geestelijke farao die zich als Jeû openbaart.

Een mens is dus in potentie hylisch, psychisch en pneumatisch. De leerschool van het leven wekt dit potentieel tot een ontwikkelde ziel, die de mens met zich meeneemt over de drempel van de dood. Daar vindt de oogst plaats van hetgeen het leven uit het potentieel heeft voortgebracht. Het is voor de gemeenschap daarom van een niet te onderschatten belang om primair een geestelijk leven te leiden.

De oude geschriften getuigen zelfs van een vierde menstype, dat zozeer vergeestelijkt dat een contact met een dergelijk mens een onmiddellijke reactie uitlokt. De nabijheid van deze mens wekt het hylische of het pneumatische potentieel tot leven. Mensen als Mani kunnen er door hun aanwezigheid koningen toe bewegen zich te bekeren. Maar ook kunnen zij mensen tot een fanatieke vervolger maken van dat wat met een hylisch bewustzijn niet kan worden begrepen. Het vierde menstype is een zeldzaamheid gebleken. De sporen ervan zijn grotendeels uitgewist en de overgebleven fragmenten van nagelaten geschriften komen speculatief en ondoorgrondelijk over. Hun optreden in de wereld is gedeels uitgewist.

De Jeûianen worden dus begeleid door de geestelijke macht Jeû, die het gehele leven binnen en buiten de gemeente tot een leerschool maakt. Jeû en Jezus zijn beiden geestelijke machten die zich in het veld van de gemeenschap openbaren. De verlosser brengt de geestkracht naar de zoekende gemeente. Jeû begeleidt iedere ziel als discipel van de verlosser. Door inwijding wordt de mens zo een apostel, een ingewijde in de mysteriën. Hij kan getuigen van het hogere leven in hogere werkelijkheden in een sa-

menhangende kosmologie. De magie geeft de mogelijkheid de geestelijke krachten aan te wenden ter verlossing van de individuele menselijke ziel. Als de massa zich moet voegen naar de regels van de staat, de kerk en de slavernij, gaat de gemeente door met het zoeken naar de geest. Zo komt het Evangelie van de Pistis Sophia tot stand. Als een getuige van het geestelijk leven van de Jeûianen in de late oudheid. In Egypte.

DE TEMPEL VAN SALOMO

In de eerste eeuwen van onze jaartelling veranderde het spirituele leven, zo blijkt uit de bewaard gebleven Koptische teksten. In hun totaliteit vormen de teksten slechts een klein deel van wat er moet zijn geweest. Er is heel veel verdwenen, want als het vervolgen begint van alles wat geen Romeinse staatsgodsdienst is, vangt ook het vernietigen van geschriften aan. De Bijbel bevat vanaf dan de voorgeschreven leer en al het andere is verdacht en heeft geen bestaansrecht meer. De Bijbel plaatst het verhaal van Jezus in een historisch perspectief, waardoor de mythe van de verlosser niet meer een actuele werkelijkheid is, maar een echo van wat in het verleden heeft plaatsgevonden. De oorspronkelijke betekenis van de mythe van Jezus en zijn discipelen verwatert zo steeds meer. Op grond van de details in de uitleg van het leven van de historische Jezus splitst de religieuze mensheid van het Westen zich al eeuwenlang in verschillende richtingen, hoewel gebonden aan dezelfde dogmatische uitgangspunten. De Bijbel wordt nog steeds gezien als het woord van God en als een weergave van de geschiedenis van de mensheid. Dat is niet vreemd vanwege de religieuze overtuiging in het bloed, door eeuwen

van dogmatische indoctrinatie. Voor de onderzoekende mens is dit echter niet geloofwaardig meer, want het is volledig in tegenspraak met het zeer gevarieerde spirituele klimaat, waarvan het geheel aan teksten uit de late oudheid getuigt. Door het vernietigen van de meeste bronnen is de context die nodig is om de oude geschriften te begrijpen grotendeels verdwenen, maar het is mogelijk die context opnieuw op te bouwen. Met name de Nag Hammadi-geschriften bevatten vele voorbeelden van beschrijvingen van andere mysteriescholen uit de late oudheid. Het Sethianisme bijvoorbeeld heeft veel gemeen met de leer van de Jeüianen. Door vergelijking van de twee mysteriescholen is de samenhang in die leer terug te vinden.

Het Evangelie van de Pistis Sophia bestaat volgens de meeste wetenschappers uit vier boeken. De volgorde daarvan is vermoedelijk in de vierde eeuw vastgesteld. De eerste drie boeken zijn in diezelfde eeuw geschreven, het vierde is ouder en stamt waarschijnlijk uit de derde eeuw. De totale tekst van de codex is dus over een langere periode geschreven en vervolgens op een planmatige manier samengesteld. Het gehele boek is daardoor te beschouwen als een weergave van de spirituele beleving en levensrealiteit van een gemeente, een mysterieschool uit de derde en vierde eeuw, de Jeüianen. De tekst heeft een diepe betekenis, die de lezer alleen kan ontdekken door zich volledig in te leven in het verhaal. Dat vergt, om het modern te zeggen, een werkzaamheid van beide hersenhelften, en tevens empathisch vermogen. Een te causale benadering plaatst de spirituele diepgang van de tekst op afstand. Met een open blik kan eenieder die de tekst wil doorgronden ontdekken wat de schrijvers van de oudheid op papyrus hebben vastgelegd, en invoelen wat hen in diepste wezen

bewoog in het leven. Wie dat zonder vooroordeel doet krijgt een inzicht in het leven in het Egypte van lang geleden.

De gehele tekst is geschreven als een dialoog tussen de verlosser en zijn discipelen. De naam van de verlosser wisselt gedurende de dialoog tussen Jezus, het Eerste Mysterie en, soms, Aberamenthō. Dat heeft allemaal een betekenis, waarvan de uitleg volgt uit de samenhang, en die ligt weer verborgen in het geschrift. De groep discipelen heeft een specifieke samenstelling van zeven mannen en vier vrouwen. Het gebruik van de dialoogvorm tussen de verlosser en deze groep discipelen is een manier om duidelijk te maken dat het gaat om een uitwisseling tussen de verlossende geestelijke kracht van Jezus en het groeiende spiritueel bewustzijn van zijn discipelen, de kandidaat-ingewijden. Deze geestelijke interactie verandert gedurende de inwijdingsweg van de discipelen, en staat in direct verband met de fase van inwijding. De verlosser openbaart zich in de aanvang in algemene zin als Jezus. Die verandert vervolgens in het Eerste Mysterie dat naar buiten ziet, zodat het licht van de Onuitsprekelijke zich kan uitstorten door middel van het Eerste Mysterie dat doorgrondt. Door deze tweevoudige werkzaamheid van het Eerste Mysterie ontvangt de discipel dus het mysterie van de Onuitsprekelijke, en de verlosser wordt dan de Onuitsprekelijke zelf. Jezus verklaart dan aan de discipelen: 'Ik ben de tempel.' In de magische werking in het onbewuste van de mensheid wordt de verlosser ten slotte werkzaam als Aberamenthō. Zo ziet en herkent de gemeente zich in de dialoog tussen de verlosser en zijn discipelen op de olijfberg.

Nadat Jezus zijn lichtkleden heeft ontvangen gaat de dialoog voor een groot deel over de Pistis Sophia. Zij spreekt haar berouw uit, waarbij zij het licht smeekt haar op te nemen in de dertiende eon, een lichtgebied buiten de vijandige aardse wereld, met zijn

lagere geestelijke krachten. De discipelen verklaren om beurten het uitgesproken berouw, in de aanvang vooral Maria Magdalena. Voor de verklaring van het dertienvoudige berouw nemen zij steeds een psalm die toegeschreven wordt aan David.

O licht der lichten, ik heb mij op u verlaten, laat mij niet tot het einde van mijn dagen in de duisternis.

Help mij en red mij door uw mysteriën, neig uw oor tot mij en verlos mij. Moge de kracht van uw licht mij bevrijden en mij naar de hogere eonen voeren.

(Tweede berouw van de Pistis Sophia)

Bij u, o heer, schuil ik; laat mij nimmer beschaamd worden. Red mij door uw gerechtigheid en bevrijd mij; neig uw oor tot mij en verlos mij. Wees mij tot een rots als woning om mij te redden, want u bent mijn rots en mijn vesting.

(Petrus verklaart met behulp van David in psalm 71)

Zo spreekt de Pistis Sophia een berouw uit voor elke geestelijke macht van de lagere natuur. Daarom is dit berouw een veelvuldige aanroep van het licht der lichten en een bede aan de verlosser om haar op te nemen in de dertiende eon. Het licht der lichten is de kracht die haar kan bevrijden uit de greep van de geestelijke machten van de duisternis, de archonten, die haar steeds van haar lichtkracht beroven. Deze archonten zijn uit de geestelijke machten van de duisternis tot ontwikkeling gekomen. Zij houden het bewustzijn van de mensen gericht op de wereld van ruimte en tijd. Daarom zijn zij zelf ook tijdelijke verschijnselen in de kosmische orde. Zolang de mensen niet kunnen terugkeren tot het licht, blijven zij bestaan. Dat is de reden

dat zij de lichtkracht roven en de mens voeden met alles wat de wereld te bieden heeft.

Na het berouw volgen de hymnen van de Pistis Sophia. Deze worden ook weer door de discipelen verklaard, nu met de oden van Salomo. De dialoog verdiept zich tot het moment dat de Pistis Sophia opgenomen wordt in een uitstorting van licht. Salomo komt in beeld bij de voorbereiding van deze gebeurtenis. De lichtuitstorting vindt plaats in de tempel van de gemeente. De overgang van David naar Salomo en van psalmen naar oden is duidelijk gerelateerd aan het moment dat de tempel zijn functie gaat verkrijgen als plaats waar het licht zich kan uitstorten over de aanwezige leden van de gemeente.

Het licht is geworden als een krans om mijn hoofd, en ik zal er niet meer van scheiden, zodat de scheppingen van Authades het mij niet meer kunnen ontnemen. Want het licht is met mij en ik ben verenigd met het licht.

(hymne van de Pistis Sophia)

De heer is op mijn hoofd als een krans, ik zal niet van hem wijken. De ware krans is voor mij gevlochten en hij heeft uw twijgen in mij doen ontspruiten.

Want het is niet gelijk aan een verdorde krans, die niet meer ontspruit, maar u bent vol leven op mijn hoofd, en u bent op mij ontsproten.

(Maria, moeder van Jezus, verklaart met Ode 19 van Salomo)

Salomo is bekend als de koning die de eerste tempel bouwde in Jeruzalem. De genoemde oden bevatten zijn wijsheid, als het antwoord op de uitstorting van het licht. Salomo, die trouwde met de

dochter van de farao, brengt dus de Egyptische wijsheid weer in de tempel. Na het gebruik van de psalmen en de oden verklaren de discipelen in eigen bewoordingen de leringen van de verlosser. Door de lichtstroom verandert Jezus in het Eerste Mysterie dat naar buiten ziet. Dit verbindt zich met het Eerste Mysterie dat naar binnen ziet. Dit is een aanduiding van de Christus die zijn geestelijke krachten buiten het pleroma werkzaam maakt in de vorm van het Eerste Mysterie. Daarom wordt er gesproken van het mysterie dat naar binnen ziet, in de wereld van de ruimte en tijd, in de tempel van Salomo. Ook wordt er gesproken van het Eerste Mysterie dat doorgrondt, omdat dit mysterie het licht in de tempel brengt en alle aanwezigen verlicht. Zo komt een verbinding tot stand met hogere geestelijke machten. Zo openbaren de mysteriën zich van binnen naar buiten en van buiten naar binnen. Een tweevoudige krachtstroom komt tot werkzaamheid; in het Evangelie van de Pistis Sophia is dit de tweeling-verlosser, Michaël en Gabriël. Door de uitstorting van licht en kracht verkrijgen de discipelen bewustzijn, zodat hun zielen zich kunnen verheffen in de wijsheid van de Sophia.

DE BOEKEN VAN JEÛ

De tekst van het Evangelie van de Pistis Sophia verwijst een aantal keer naar de boeken van Jeû. Deze vormen een belangrijk deel van de Codex Brucianus. Het eerste boek van Jeû vangt aan met een dialoog binnen de gemeente, tussen Jezus en zijn mannelijke en vrouwelijke discipelen. Jezus brengt de wijsheid die de kennis van de waarheid is. Dit is een zeer compacte weergave van de werkzaamheid van de verlossende geestelijke krachten,

die inwerken op de leden van de gemeente. De discipelen tonen leergierigheid als het erom gaat te leren hoe een hemelse mens te worden en het aardse leven te kruisigen. De gemeente reageert hiermee op Jezus, om op deze wijze tot begrip van de ware wijsheid te komen. De gehele dialoog staat als gevolg hiervan in dienst van een proces van bewustwording. Als de verlosser de lichtheid van het ware geestelijke leven schetst, antwoorden vijf mannelijke apostelen als met één stem:

“O heer Jezus, die leeft, wiens goedheid zich uitstrekt over degenen die uw wijsheid en uw gedaante hebben gevonden waarin u het licht hebt gegeven, o lichtgevend licht dat ons hart verlichtte totdat wij het licht van het leven ontvingen; O waarachtig Woord, dat door gnosis ons de verborgen kennis leert van de heer Jezus, de levende.”

Het verschijnsel van vijf apostelen die gezamenlijk de verlosser antwoorden door te reageren op zijn geestelijke kracht, laat zien dat de gnosis een vijfvoudige kracht is uit de geestelijke wereld. Vijf krachten die een grote rol spelen in de groei van het menselijk bewustzijn. Onder invloed van dit scheppende woord, dat zich als gnosis openbaart, verandert het bewustzijn van de discipel, zo verklaart de verlosser als de dialoog verdergaat. Dit bewustzijn wordt gelijk aan het midden, dat tegelijkertijd niets is. De discipel wordt onvatbaar voor de aardse geestelijke krachten, waardoor hogere geestelijke krachten zich kunnen gaan openbaren. De verlosser belooft de openbaring van de waarheid. Vervolgens gaat de ware god Jeû emaneren, voortbrengen, scheppen. Deze brengt de schatkamer voort, die zich buiten het bewustzijn van het midden bevindt. Niets worden, onvatbaar worden voor aardse geestelijke krachten

leidt op deze wijze tot de schatkamer van het licht via de sfeer van het midden. De verblijfplaats van zielen tussen incarnaties in.

De ware god is Jeû, het hoofd van het gebied met alle schatkamers. Want er zijn zestig schatkamers waar het licht wordt verzameld, licht dat wordt vrijgemaakt uit de levenshouding van de leden van de gemeente onder leiding van Jeû. Deze maakt hen vrij van de geestelijke krachten van deze wereld, de archonten.

Het bewust betreden van een van de schatkamers van het licht kan alleen op aanwijzing van de verlosser. Dit is de taal van de innerlijke dialoog, waarbij het licht uit het hogere geestelijk leven zich gaat openbaren aan het bewustzijn dat in duisternis is gehuld.

Andersom vindt er vanuit die duisternis een voorbereiding plaats, doordat het licht in de schatkamers wordt verzameld. Iedere discipel heeft een innerlijke Jeû, een ware god, die de schatkamer van het licht beheert. Deze innerlijke, persoonlijke Jeû is Johannes, die de komst van het licht van de verlosser aankondigt en zijn weg voorbereidt. Hier zien we weer het principe van een kosmische geestelijke macht, in dit geval Jeû, die op het niveau van de individuele mens werkzaam wordt. Johannes wordt uit Elizabeth geboren en is van een bepaald type. Dit is een duidelijke hint dat het geestelijk ontwaken geen opgang is in een goddelijke matrix van identieke openbaringen van lichtwezens. Iedere herschepping, iedere wedergeboorte naar de geest brengt een uniek zelfbewustzijn voort. Een hogere octaaf van de oude aardse mens die tot niets wordt. Jeû is de kosmische macht die over alle zestig schatkamers van het licht gaat, waarbij elke daarvan voor een bepaald type mens staat. Dit type bepaalt hoe de mysteriën van de verlosser zich uitdrukken in het bewustzijn van Johannes.

De dialoog gaat verder in een gedetailleerde beschrijving van de wijze waarop een apostel de schatkamer van het licht kan betreden. Met een cijfer in de hand, door het spreken van de naam van de ware god en het zegel van de hogere geestelijke kracht kan hij de wachters van de schatkamer van het licht laten wijken. Zo zijn uiteindelijk alle schatkamers te betreden. Het opgaan in een hogere staat van bewustzijn van Jeû is mogelijk onder leiding van de verlosser, de levende Jezus. Het bewustzijn van Johannes verlost de apostel van de aardse geestelijke krachten, als antwoord op het uitroepen van de vraag 'O Heer, leer ons de weg om de wereld te kruisigen, opdat hij ons niet kruisigt, zodat wij vernietigd worden en ons leven verliezen'. Het cijfer in de hand geeft aan dat alleen een zeer concrete levenshouding de bevrijding tot resultaat heeft. En dat is de levenshouding die centraal staat in de gemeente van de Jeûianen. De kosmos kan zich dan openbaren in de ziel van de mens. Zo boven, zo beneden. Bevrijding is een kosmische mogelijkheid door de geestkracht van de ware god Jeû. Deze drukt zich in de ziel uit als Johannes. Dit maakt het licht vrij, zodat de verlosser kan komen. Jezus openbaart zich vervolgens als kosmische geestelijke kracht aan de discipel Johannes. Zo boven, zo beneden.